

**Οι έμφυλες ανισότητες στην ανώτατη εκπαίδευση
και την επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα:
Μπορούν τα Σχέδια Δράσης να προωθήσουν την
ουσιαστική ισότητα;**

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ντία ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Κύρια Ερευνήτρια, ΕΛΙΑΜΕΠ

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

Διαχειριστής Επιχορήγησης:

ΙΔΡΥΜΑ
ΜΠΟΔΟΣΑΚΗ

**SOLIDARITY
NOW**
This is an innovation grant

Φορέας Υλοποίησης:

 ΕΛΙΑΜΕΠ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σεπτέμβριος 2023
Policy Paper #144/2023

Οι έμφυλες ανισότητες στην ανώτατη εκπαίδευση και την επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα: Μπορούν τα Σχέδια Δράσης να προωθήσουν την ουσιαστική ισότητα;

Copyright © 2023 | All Rights Reserved
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)
Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα
Τηλ.: 210 7257 110 | Fax: 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ ενθαρρύνει τον ανοιχτό, πλουραλιστικό διάλογο στη βάση επιχειρημάτων και δεδομένων. Οι απόψεις που διατυπώνονται από τους συνεργάτες του ΕΛΙΑΜΕΠ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς τους και δεν δεσμεύουν το Ίδρυμα.

Ευχαριστίες: Η συγγραφέας ευχαριστεί τη Μαρία Στρατηγάκη, τη Δήμητρα Κογκίδου και την Κυριακή Καρύδου για τα σχόλιά τους στο αρχικό κείμενο.

Το έργο **“Καταπολεμώντας τις έμφυλες ανισότητες στην έρευνα και στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα (GENDRHED)”** υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund, με φορέα υλοποίησης Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ). Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους €15 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow. Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr

Φωτογραφία εξωφύλλου: Joshua Hoehne, Unsplash

Ντία ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Κύρια Ερευνήτρια, ΕΛΙΑΜΕΠ

Περίληψη

- Η ισότητα των φύλων αποτελεί πλέον θεμελιώδη προτεραιότητα της πολιτικής της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία. Βασικός άξονάς της είναι η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλα τα προγράμματα και χρηματοδοτικά εργαλεία που προωθούν τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (European Research Area).
- Στο πρόγραμμα – πλαίσιο του «Ορίζοντα Ευρώπη» (2021-2027), απαραίτητη προϋπόθεση για τα ιδρύματα (πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, οργανισμοί έρευνας και καινοτομίας, κλπ) είναι να έχουν εκπονήσει ΣΔΙΦ, προκειμένου να λάβουν χρηματοδότηση για προγράμματα έρευνας και τεχνολογίας.
- Παρά τις σημαντικές έμφυλες ανισότητες, μέχρι πρόσφατα, η προώθηση της ισότητας στους τομείς της έρευνας και της ανώτατης εκπαίδευσης δεν αποτέλεσε σαφή στόχο κυβερνητικής πολιτικής στην Ελλάδα. Περιορίστηκε σε γενικές αναφορές στο στόχο αυτό και αποσπασματικές νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες δεν εφαρμόστηκαν ποτέ.
- Η πρόβλεψη του «Ορίζοντα Ευρώπη» ότι όλα τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα που διεκδικούν ευρωπαϊκή χρηματοδότηση οφείλουν να έχουν θεσπίσει και να υλοποιούν ΣΔΙΦ, έδωσε το έναυσμα για μια άνευ προηγουμένου κινητοποίηση, στην οποία κεντρικό ρόλο έπαιξαν οι Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων (ΕΙΦ) των ΑΕΙ και των ερευνητικών κέντρων (ΕΚ).

- Από το 2020 μέχρι σήμερα, το σύνολο των 24 δημοσίων ΑΕΙ και πολλά από τα 14 δημόσια ερευνητικά κέντρα στην Ελλάδα συγκρότησαν Επιτροπές Ισότητας των Φύλων (ΕΙΦ) και έχουν θεσπίσει ΣΔΙΦ. Ωστόσο, τα ώριμα και επεξεργασμένα ΣΔΙΦ κινδυνεύουν να παραμείνουν ασκήσεις επί χάρτου λόγω της ισχνής υποστήριξης και της έλλειψης των απαραίτητων ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων.
- Είναι αναγκαίο να προχωρήσει αμέσως η πολιτεία στην έμπρακτη στήριξη των πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων προκειμένου να υλοποιήσουν τα ΣΔΙΦ που έχουν θεσπίσει. Διαφορετικά, είναι ορατός ο κίνδυνος να μείνουν αυτά στα χαρτιά ως (μια άλλη) χαμένη ευκαιρία. Για να γίνουν τα ΣΔΙΦ κινητήριος δύναμη για δομικές αλλαγές που θα αμβλύνουν τις έμφυλες ανισότητες, παραθέτουμε στο κείμενο αυτό συστάσεις για τα μέτρα που μπορεί να πάρει η ελληνική πολιτεία να στηρίξει την υλοποίηση αυτών των σχεδίων.

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει ασχοληθεί εκτενώς με τις έμφυλες ανισότητες στην ανώτατη εκπαίδευση και την επιστημονική έρευνα [...] η ισότητα των φύλων αποτελεί πλέον θεμελιώδη προτεραιότητα της πολιτικής της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχει ασχοληθεί εκτενώς με τις έμφυλες ανισότητες στην ανώτατη εκπαίδευση και την επιστημονική έρευνα, τις οποίες και τεκμηριώνει συστηματικά μέσα από τις περιοδικές εκθέσεις *SHE Figures*. Η ισότητα των φύλων αποτελεί πλέον θεμελιώδη προτεραιότητα της πολιτικής της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία. Τα 27 κράτη μέλη καλούνται να θεσπίσουν πολιτικές και μέτρα για να καταπολεμήσουν τις έμφυλες ανισότητες στους τομείς αυτούς. Βασικός άξονας της ευρωπαϊκής πολιτικής είναι η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλα τα προγράμματα και χρηματοδοτικά εργαλεία που προωθούν τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (European Research Area).

Η ενασχόληση της ΕΕ με το θέμα αυτό υπήρξε αίτημα του φεμινιστικού κινήματος ως απόρροια των κραυγαλέων περιστατικών άνισης και σεξιστικής μεταχείρισης εις βάρος γυναικών πανεπιστημιακών και επιστημονισσών, που ήρθαν στο φως στα τέλη της δεκαετίας του 1990.¹ Παράλληλα, η περιθωριοποίηση των επιστημονισσών και η αδυναμία να αναγνωριστεί η σημασία που έχει η διάσταση του φύλου, συχνά οδήγησε σε μη έγκυρα και λανθασμένα ερευνητικά δεδομένα στην παραγωγή της επιστημονικής γνώσης.² Αναμφισβήτητα, οι έμφυλες και κοινωνικές ανισότητες είναι πολλαπλές και συχνά αλληλοσυνδεόμενες – εκτείνονται πέρα από το φύλο, στην εθνική και κοινωνική καταγωγή, την ταυτότητα φύλου, την αναπηρία, και τον σεξουαλικό προσανατολισμό μεταξύ άλλων. Έτσι, ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζεται τα τελευταία χρόνια – και σε επίπεδο διαμόρφωσης πολιτικής στην ΕΕ – ότι η αποτελεσματική καταπολέμηση των ανισοτήτων αυτών προϋποθέτει μια διαθεματική (intersectional) προσέγγιση, η οποία προς το παρόν, ωστόσο, βρίσκεται σε πολύ πρώιμο στάδιο.³

Στο πιο πρόσφατο πρόγραμμα - πλαίσιο (9^ο κατά σειρά, 2021-2027), γνωστό ως «Ορίζοντας Ευρώπη», η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην έρευνα απέκτησε πιο δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη μέλη· εστιάζει κυρίως στα Σχέδια Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (ΣΔΙΦ) στα πανεπιστήμια και στους ερευνητικούς οργανισμούς, ως βασικά εργαλεία για την καταπολέμηση των έμφυλων ανισοτήτων και άλλων διακρίσεων. Προκειμένου να λάβουν χρηματοδότηση για προγράμματα έρευνας και τεχνολογίας, απαραίτητη προϋπόθεση είναι τα ιδρύματα αυτά (πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, οργανισμοί έρευνας και καινοτομίας, κλπ) να έχουν εκπονήσει ΣΔΙΦ. Το Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνει ένα σύνολο δράσεων που διαμορφώνει το κάθε ίδρυμα με σκοπό να καταπολεμήσει τις έμφυλες ανισότητες, εντάσσοντας τη διάσταση του φύλου στις δομές, τις πρακτικές και στην εσωτερική λειτουργία του, καθώς και στο περιεχόμενο της έρευνας και της καινοτομίας.⁴ Τα σχέδια δράσης σε κάποιες περιπτώσεις ακολουθούν μια διευρυμένη προσέγγιση: στοχεύουν στην καταπολέμηση πάσης μορφής διακρίσεων και στη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού (inclusive) ακαδημαϊκού και ερευνητικού περιβάλλοντος.

¹ Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύτηκε το 2000 ήταν καταπλήτης όσον αφορά την περιθωριοποίηση και την άνιση μεταχείριση των γυναικών στους τομείς της επιστημονικής έρευνας. Δες *Science Policies in the European Union – Promoting Excellence through Mainstreaming Gender Equality*, A Report from the ETAN Expert Working Group on Women and Science, Brussels: European Commission (2000), σελ. viii.

² Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο αποκλεισμός και η υπο-αντιπροσώπευση των γυναικών για πολλές δεκαετίες σε κλινικές δοκιμές για καρδιολογικές ασθένειες, οι οποίες οδήγησαν σε θεραπείες που ήταν ακατάλληλες για τη φυσιολογία των γυναικών και είχαν σοβαρές παρενέργειες. Δες Rachel-Maria Brown, Catherine Weinberg, Caroline Ong and Jennifer H. Mieres, "Underrepresentation of women in cardiac imaging trials: A review", *American Heart Journal Plus: Cardiology Research and Practice* vol. 13 (2022): 1-4.

³ Heidi Holt Zachariassen, Ella Ghosh and Ross Woods, *Benchmarking report on terminology and policy on intersectionality*, GENDERACTIONplus Project report, May 2023.

⁴ Για μια ανασκόπηση όλων των σχετικών προτεραιοτήτων και μέτρων που περιέχει η πολιτική της ΕΕ, δες την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/democracy-and-rights/gender-equality-research-and-innovation_en#gender-equality-in-horizon-europe

Προκειμένου να λάβουν χρηματοδότηση για προγράμματα έρευνας και τεχνολογίας, απαραίτητη προϋπόθεση είναι τα ιδρύματα αυτά (πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, οργανισμοί έρευνας και καινοτομίας, κλπ) να έχουν εκπονήσει ΣΔΙΦ.

Στην Ελλάδα η προϋπόθεση να έχουν εκπονήσει τα ιδρύματα ΣΔΙΦ προκειμένου να λάβουν ερευνητική χρηματοδότηση από τον «Ορίζοντα Ευρώπη» έδρασε ως καταλυτικός παράγοντας για να γίνουν σημαντικές αλλαγές (game changer).

Στην Ελλάδα η προϋπόθεση να έχουν εκπονήσει τα ιδρύματα ΣΔΙΦ προκειμένου να λάβουν ερευνητική χρηματοδότηση από τον «Ορίζοντα Ευρώπη» έδρασε ως καταλυτικός παράγοντας για να γίνουν σημαντικές αλλαγές (game changer). Το 2022-23 το σύνολο των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) και των ερευνητικών κέντρων διαμόρφωσαν ΣΔΙΦ στο εσωτερικό τους. Το κείμενο αυτό περιγράφει με συντομία τις έμφυλες ανισότητες στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα καθώς και το ισχύον σχετικό συνταγματικό και νομοθετικό καθεστώς (μέρος 2), τη δυναμική που αναπτύχθηκε από το 2022 στα ιδρύματα αυτά (μέρος 3), αλλά και την έλλειψη δημόσιας πολιτικής για την προώθηση της ισότητας των φύλων στην ανώτατη εκπαίδευση και στην έρευνα, παρά τους εξαγγελθέντες στόχους στη σχετική νομοθεσία και στα κείμενα πολιτικής (μέρος 4). Τονίζεται ότι είναι αναγκαίο να προχωρήσει αμέσως η πολιτεία στην έμπρακτη στήριξη των πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων προκειμένου να υλοποιήσουν τα ΣΔΙΦ που έχουν θεσπίσει. Διαφορετικά, είναι ορατός ο κίνδυνος να μείνουν αυτά στα χαρτιά ως (μια άλλη) χαμένη ευκαιρία. Το τελευταίο μέρος του παρόντος κειμένου παραθέτει μια σειρά συστάσεων πολιτικής για να αποτραπεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Νομική χωρίς ουσιαστική ισότητα;

Στην Ελλάδα διαθέτουμε ένα προωθημένο νομοθετικό και συνταγματικό πλαίσιο για την έμφυλη ισότητα και την απαγόρευση των διακρίσεων. Το Σύνταγμα του 1975 κατοχυρώνει την τυπική ισότητα των Ελλήνων και των Ελληνίδων ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους (Άρθρ 4, παρ. 2). Αναγνωρίζοντας ότι η ισότητα ενώπιον του νόμου δεν αρκεί για να επιτευχθεί ουσιαστική ισότητα στην κοινωνία, το Σύνταγμα από το 2001 και μετά προβλέπει ότι «το κράτος μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών», ανοίγοντας έτσι το δρόμο για την λήψη θετικών μέτρων, όπου αυτά κρίνονται αναγκαία.⁵ Για να προωθήσει την ουσιαστική ισότητα, η νομοθεσία προβλέπει από το 2019 την οριζόντια ένταξη της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) στην προετοιμασία, τον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση όλων των δημόσιων πολιτικών, προγραμμάτων και δαπανών.⁶ Το νομοθετικό πλαίσιο συμπληρώνουν οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων με βάση το φύλο, τη φυλή ή εθνική καταγωγή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ηλικία και την αναπηρία, τις οποίες έχει ενσωματώσει η Ελλάδα.⁷

Παρά το συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο που αναγνωρίζει την ουσιαστική ισότητα, οι έμφυλες ανισότητες στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα εξακολουθούν να είναι μεγάλες. Όπως αποτυπώνεται σε μελέτες και εκθέσεις, η Ελλάδα έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά γυναικών μεταξύ των μελών του ακαδημαϊκού προσωπικού στα πανεπιστήμια (35.1% είναι γυναίκες, όταν ο Μέσος Όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 41.3%). Η παρουσία των γυναικών μελών ΔΕΠ είναι σημαντικά χαμηλότερη στις φυσικές και τεχνολογικές επιστήμες και υψηλότερη στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες. Ανεξαρτήτως επιστημονικού πεδίου ωστόσο, το γνωστό «άνοιγμα της ψαλίδας» μεταξύ ανδρών και γυναικών όσο ανεβαίνουμε στην κλίμακα των ακαδημαϊκών βαθμίδων εξακολουθεί να είναι μεγάλο, παρουσιάζοντας μηδαμινή βελτίωση μετά το 2015. Όπως

⁵ Άρθρο 116 παρ. 2. Η διάταξη αυτή θεσπίστηκε με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Για μια λεπτομερή ανάλυση του νομικού και πολιτικού πλαισίου, και των παραγόντων που οδήγησαν στη συνταγματική κατοχύρωση της ουσιαστικής ισότητας στην Ελλάδα, βλ. Dia Anagnostou, "Gender Constitutional Reform, Positive Measures and Transnational Dynamics in Greece and the EU: From formal to substantive equality?" *Canadian Journal of Law and Society* Vol. 28, No. 1 (August 2013), 133-150.

⁶ Νόμος 4604/2019 του Υπουργείου Εσωτερικών, το πρώτο μέρος του οποίου έχει τίτλο «Προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας», ΦΕΚ Α' 50/2019, 26.3.2019, άρθρα 10-24.

⁷ Για μια σύντομη επισκόπηση, δες την ιστοσελίδα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης <https://ypergasias.gov.gr/ergasiakes-scheseis/atomikes-ergasiakes-sxeseis/archi-tis-isis-metacheirisis/>

είναι γνωστό, η παρουσία των γυναικών πανεπιστημιακών μειώνεται αισθητά στις υψηλότερες βαθμίδες: το ποσοστό των πρωτοβάθμιων καθηγητών είναι διπλάσιο από αυτών των πρωτοβάθμιων καθηγητριών.⁸

Παρά το συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο που αναγνωρίζει την ουσιαστική ισότητα, οι έμφυλες ανισότητες στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα εξακολουθούν να είναι μεγάλες.

Οι αποκλίσεις αυτές στην ακαδημαϊκή και επιστημονική σταδιοδρομία των γυναικών εξακολουθούν να υπάρχουν παρόλο που οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία μεταξύ των αποφοίτων πανεπιστημίου και παρόλο που είναι κάτοχοι διδακτορικού σχεδόν σε ίδια ποσοστά με τους άντρες. Οι γυναίκες στην Ελλάδα αποτελούν το 37.8% των ερευνητών/τριών (κυρίως με συμβάσεις προσωρινές και μερικής απασχόλησης), αλλά την πλειοψηφία του υποστηρικτικού προσωπικού στην έρευνα.⁹ Η Ελλάδα επίσης κατέχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά γυναικών μεταξύ των υψηλόβαθμων διοικητικών θέσεων ΑΕΙ (π.χ. πρυτάνεις, μόλις 16%), συγκριτικά με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ (όπου ο μέσος όρος είναι 23.6%).¹⁰ Η συμμετοχή των γυναικών ως μέλη επιστημονικών επιτροπών, συμβουλίων ιδρυμάτων και ακαδημαϊκών οργάνων είναι επίσης ιδιαίτερα χαμηλή.¹¹ Οι τελευταίες εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *SHE Figures (2018, 2021)* επιβεβαιώνουν την μικρή πρόοδο που έχει σημειωθεί στην Ελλάδα από το 2000.¹²

Παρά τις προαναφερθείσες σημαντικές έμφυλες ανισότητες, μέχρι πρόσφατα, η προώθηση της ισότητας στους τομείς της έρευνας και της ανώτατης εκπαίδευσης δεν αποτέλεσε σαφή στόχο κυβερνητικής πολιτικής στην Ελλάδα. Αυτό καθιστά τη χώρα μας ουραγό σε σχέση με τις σκανδιναβικές και άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπως η Ολλανδία και η Αυστρία, οι οποίες είχαν ξεκινήσει εδώ και αρκετά χρόνια να εφαρμόζουν εθνικές πολιτικές για την καταπολέμηση των έμφυλων ανισοτήτων σε αυτούς τους τομείς. Στην Ελλάδα, αναφορές στο στόχο αυτό σε κείμενα πολιτικής, όπως ο Εθνικός Οδικός Χάρτης 2015-2020, έμειναν στα χαρτιά¹³ και δεν συνοδεύτηκαν από συγκεκριμένα μέτρα και παρεμβάσεις. Αποσπασματικές νομοθετικές διατάξεις που καθιέρωναν ένα ελάχιστο ποσοστό εκπροσώπησης των φύλων (1/3) στις επιτροπές διαχείρισης της έρευνας (Νόμος 3653/2008, άρθρο 57)¹⁴ και μεταξύ των υποψηφίων μελών των συμβουλίων έρευνας¹⁵ δεν εφαρμόστηκαν ποτέ.

Παρά τις προαναφερθείσες σημαντικές έμφυλες ανισότητες, μέχρι πρόσφατα, η προώθηση της ισότητας στους τομείς της έρευνας και της ανώτατης εκπαίδευσης δεν αποτέλεσε σαφή στόχο κυβερνητικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Ούτε οι κυβερνήσεις ούτε τα πολιτικά κόμματα στη χώρα μας έδειξαν ενδιαφέρον να προωθήσουν το στόχο της ισότητας στην ανώτατη εκπαίδευση και στην επιστημονική έρευνα. Αλλά ούτε οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δραστηριοποιήθηκαν στον τομέα αυτό. Εξάιρεση αποτελεί η Ελληνική Ένωση Γυναικών Πανεπιστημιακών (ΕΛΕΓΥΠ), η οποία δημιουργήθηκε το 2007, με σκοπό την υποστήριξη των ελληνίδων πανεπιστημιακών και την προώθηση της ισότητας στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) στην Ελλάδα.¹⁶

⁸ *SHE Figures 2021 – Gender in Research and Innovation Statistics and Indicators* (European Commission, 2021), σελ. 187.

⁹ *SHE Figures 2021 – Gender in Research and Innovation Statistics and Indicators*, σελ. 82.

¹⁰ *SHE Figures 2021 – Gender in Research and Innovation Statistics and Indicators*, σελ. 200.

¹¹ Όλα τα στοιχεία είναι από την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *SHE Figures (2018)*, βλ. σχετικές σελίδες 118, 121, 131, 128.

¹² Π.χ. η έκθεση της Γενικής Γραμματείας Έρευνας & Τεχνολογίας, Ελλάδα, Γυναίκες και Επιστήμη: Εθνική Έκθεση (2002). Βλ. σχετικά την ποιοτική μελέτη των Νέλλη Καμπούρη, Κατερίνας Κυκή-Παπαδάκη, Παύλου Χατζόπουλου, *Φύλο, Έρευνα και Καινοτομία στην Ελλάδα* (Ιδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, Ηράκλειο, 2015).

¹³ Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, Ελληνική Στρατηγική για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (ΕΧΕ), Εθνικός Οδικός Χάρτης (2015-2020), Αθήνα, Απρίλιος 2016, σελ. 31-37.

¹⁴ Ο νόμος αυτός τελούσε σε αναστολή από την έναρξη της ισχύος του και συνεπώς δεν εφαρμόστηκε ποτέ στο σύνολό του. Ελληνική Στρατηγική για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (ΕΧΕ), Εθνικός Οδικός Χάρτης (2015-2020), σελ. 33.

¹⁵ Ο Νόμος 4386/2016, «Ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις», άρθρο 25, παράγρ. 13 προβλέπει ότι: «Ο αριθμός των υποψηφίων για το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (Ε.Σ.Ε.Κ.), τα Τομεακά Ερευνητικά Συμβούλια (Τ.Ε.Σ.), τα Περιφερειακά Συμβούλια Έρευνας και Καινοτομίας (Π.Σ.Ε.Κ.), καθώς και ο αριθμός των μελών των Επιστημονικών Συμβουλίων (Ε.Σ.) των Ερευνητικών Κέντρων και των Επιστημονικών Συμβουλίων (Ε.Σ.) των Ερευνητικών Ινστιτούτων καθορίζεται με βάση την επιστημονική αριστεία και σύμφωνα με την εφαρμογή ποσοστώσης κατ' ελάχιστο 1/3 για το κάθε φύλο, βάσει του άρθρου 116 του Συντάγματος, εφόσον οι υποψήφιοι διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα για την κάλυψη της σχετικής, κατά περίπτωση, θέσης.

¹⁶ Δες το καταστατικό της ΕΛΕΓΥΠ στο <https://elegyp.gr/el/katastatiko.html>

Η κινητοποίηση των πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων

Στο πλαίσιο του προγράμματος-πλαίσιο Ορίζοντας Ευρώπη, τα Σχέδια Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (ΣΔΙΦ) αποσκοπούν να ενσωματώσουν τη διάσταση του φύλου στην εσωτερική λειτουργία των πανεπιστημίων και των οργανισμών έρευνας.

Στο πλαίσιο του προγράμματος-πλαίσιο Ορίζοντας Ευρώπη, τα Σχέδια Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (ΣΔΙΦ) αποσκοπούν να ενσωματώσουν τη διάσταση του φύλου στην εσωτερική λειτουργία των πανεπιστημίων και των οργανισμών έρευνας (αυτών που χρηματοδοτούν και αυτών που εκπονούν έρευνα). Οι πέντε προτεινόμενοι άξονες παρέμβασης είναι οι εξής: (α) η εξισορρόπηση εργασιακής και προσωπικής ζωής, (β) η ενίσχυση της παρουσίας των γυναικών σε θέσεις ηγεσίας και λήψης αποφάσεων, (γ) η εφαρμογή της ισότητας στις προσλήψεις και τις διαδικασίες προαγωγής και εξέλιξης, (δ) η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο περιεχόμενο της διδασκαλίας και της έρευνας, καθώς και (ε) η αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της έμφυλης βίας. Το ΣΔΙΦ είναι ένα σχέδιο δράσεων, εγκεκριμένο από τη διοίκηση του ιδρύματος και αναρτημένο στη οικεία ιστοσελίδα. Κάθε ίδρυμα οφείλει να διαθέσει πόρους και εξειδικευμένο προσωπικό (σε θέματα ισότητας) για την υλοποίηση του ΣΔΙΦ σε βάθος χρόνου, να συλλέγει συστηματικά στοιχεία με βάση το φύλο και να εκπονεί δράσεις κατάρτισης και ευαισθητοποίησης του προσωπικού πάνω σε θέματα ισότητας και έμφυλων προκαταλήψεων.¹⁷

Η πρόβλεψη του «Ορίζοντα Ευρώπη» ότι όλα τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα που διεκδικούν ευρωπαϊκή χρηματοδότηση οφείλουν να έχουν θεσπίσει και να υλοποιούν ΣΔΙΦ, έδωσε το έναυσμα για μια άνευ προηγουμένου κινητοποίηση. Κύριοι φορείς αυτής της κινητοποίησης ήταν οι Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων.

Η πρόβλεψη του «Ορίζοντα Ευρώπη» ότι όλα τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα που διεκδικούν ευρωπαϊκή χρηματοδότηση οφείλουν να έχουν θεσπίσει και να υλοποιούν ΣΔΙΦ, έδωσε το έναυσμα για μια άνευ προηγουμένου κινητοποίηση. Κύριοι φορείς αυτής της κινητοποίησης ήταν οι Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων (ΕΙΦ), αρχικά των ΑΕΙ, οι οποίες δημιουργήθηκαν βάσει νομοθεσίας του 2019.¹⁸ Έχοντας μεταξύ των μελών τους άτομα με γνώσεις και ευαισθητοποίηση σε θέματα φύλου, τα ΑΕΙ κατάρτισαν τα ΣΔΙΦ σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα (και εν μέσω της πανδημίας), υπό την χρονική πίεση των συμβάσεων που έπρεπε να υπογράψουν τα ιδρύματα για τη χορήγηση χρηματοδότησης από τον «Ορίζοντα Ευρώπη». Με βάση νομοθετικές διατάξεις που ισχύουν από τον Φεβρουάριο του 2023, δημιούργησαν Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων (ΕΙΦ) και τα ερευνητικά κέντρα (ΕΚ) της χώρας με βασική αρμοδιότητα την υλοποίηση ιδρυματικών σχεδίων δράσης.¹⁹

Έτσι, από το 2020 μέχρι σήμερα, το σύνολο των 24 δημοσίων ΑΕΙ και πολλά από τα 14 δημόσια ερευνητικά κέντρα στην Ελλάδα συγκρότησαν Επιτροπές Ισότητας των Φύλων (ΕΙΦ) και έχουν θεσπίσει ΣΔΙΦ. Τα ΣΔΙΦ βασίστηκαν σε λεπτομερή τεκμηρίωση των έμφυλων ανισοτήτων, και διαμόρφωσαν πολυσχιδείς δράσεις στους πέντε προαναφερθέντες τομείς παρέμβασης. Κατά τη διαδικασία κατάρτισής τους, συγκεντρώθηκαν για πρώτη φορά ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν και κάνουν ορατές και κατανοητές τις έμφυλες ανισότητες στα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα. Δημιουργήθηκε επίσης μία αυξημένη συνειδητοποίηση και οργάνωση γύρω από τις έμφυλες ανισότητες μέσα από τη διεξαγωγή εκδηλώσεων, συζητήσεων και δράσεων δικτύωσης όλων των πανεπιστημιακών και ερευνητικών ιδρυμάτων.

Μέσα σε αυτό το ευνοϊκό κλίμα, τον Οκτώβριο του 2021, με πρωτοβουλία της ΕΙΦ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, δημιουργήθηκε το Δίκτυο των ΕΙΦ στα ΑΕΙ,

¹⁷ Για λεπτομερή περιγραφή των ΣΔΙΦ και των τομέων παρέμβασης, δες τη σχετική ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/democracy-and-rights/gender-equality-research-and-innovation_en

¹⁸ Άρθρο 33 του Νόμου 4589/19 «Πρώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων», στο οποίο προβλέπεται ότι «με απόφαση της Συγκλήτου συγκροτείται σε κάθε Α.Ε.Ι. άμισθη Επιτροπή Ισότητας των Φύλων (Ε.Ι.Φ.) ως συμβουλευτικό όργανο της Συγκλήτου και των Διοικήσεων των Σχολών και Τμημάτων για την προώθηση της ισότητας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας και σε όλες τις διαδικασίες της ακαδημαϊκής ζωής».

¹⁹ Άρθρο 58 του Νόμου 5019/2023, ΦΕΚ Α' 27, 14 Φεβρουαρίου 2023.

Έτσι, από το 2020 μέχρι σήμερα, το σύνολο των 24 δημοσίων ΑΕΙ και πολλά από τα 14 δημόσια ερευνητικά κέντρα στην Ελλάδα συγκρότησαν Επιτροπές Ισότητας των Φύλων (ΕΙΦ) και έχουν θεσπίσει ΣΔΙΦ.

στο οποίο συμμετέχουν οι ΕΙΦ όλων των ΑΕΙ καθώς και η ΕΛΕΓΥΠ. Το Δίκτυο λειτουργεί υποστηρικτικά και συντονίζει την ανάληψη δράσεων σε ζητήματα που από κοινού ενδιαφέρουν τις ΕΙΦ. Το 2022 δημιουργήθηκε επίσης το Δίκτυο Επιτροπών Ισότητας των ερευνητικών κέντρων, στο οποίο συμμετέχουν 14 ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα. Μεταξύ των δύο δικτύων έχει αναπτυχθεί συνεργασία και έχουν συσταθεί ομάδες εργασίας για να επεξεργαστούν επιμέρους θεματικές όπως η διαμόρφωση δεικτών για την ισότητα των φύλων, η κατάρτιση πρωτοκόλλων για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και οι συνέργειες με εξωτερικούς φορείς.

Εθνικό Σχέδιο Δράσης χωρίς δημόσια πολιτική;

Αναγνωρίζοντας τη δυναμική που αναπτύχθηκε στα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα της χώρας μας γύρω από την ισότητα των φύλων, η Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων συμπεριέλαβε στο *Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2021 -2025* στόχους όπως προώθηση της ισότητας των φύλων στην εκπαίδευση, στην επιστήμη και στην έρευνα (σελ. 33), η ενίσχυση των Επιτροπών Ισότητας των Φύλων (ΕΙΦ) και γενικότερα των θεσμικών δομών ισότητας σε όλα τα ΑΕΙ για την υλοποίηση Σχεδίων Δράσης για την Ισότητα και τη Διαφορετικότητα με μετρήσιμους στόχους (σελ. 16 και 120). Εξήγγειλε επίσης την υλοποίηση πιλοτικού προγράμματος για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης στα πανεπιστήμια (σελ. 96), και τη σύσταση ειδικού γραφείου για την υποδοχή σχετικών καταγγελιών, στελεχωμένου με ψυχολόγους (σελ. 38).²⁰

Ο πιο πρόσφατος νόμος για την ανώτατη εκπαίδευση που ψηφίστηκε το καλοκαίρι του 2022 («Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα»)²¹ αναφέρεται εκ νέου στις Επιτροπές Ισότητας ως συμβουλευτικά όργανα των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και διευρύνει το αντικείμενό τους. Πρόκειται πλέον για Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων. Βασική τους αρμοδιότητα είναι να εκπονούν σχέδια δράσης για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας και την καταπολέμηση των διακρίσεων στις εκπαιδευτικές, ερευνητικές και διοικητικές διαδικασίες του ιδρύματος.²² Ο ίδιος νόμος προβλέπει επίσης ότι στο πλαίσιο αξιολόγησης των πανεπιστημίων και των ερευνητικών τους μονάδων, το Συμβούλιο Αξιολόγησης και Πιστοποίησης (Σ.Α.Π.) της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘ.Α.Α.Ε.) μπορεί να διενεργεί θεματικές αξιολογήσεις για την ισότητα των φύλων και να εκδίδει τις αντίστοιχες αποφάσεις (Άρθρο 386). Η ετήσια έκθεση της ΕΘ.Α.Α.Ε. για το 2020 αναφέρεται στην ισότητα των φύλων ως στρατηγική προτεραιότητα των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και μέσα από την περαιτέρω ενίσχυση των διδακτορικών σπουδών και των αποτελεσμάτων τους.²³

²⁰ Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-25*, <https://isotita.gr/wp-content/uploads/2021/12/%CE%95%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%A6-2021-2025.pdf>

²¹ Άρθρο 218 του Νόμου 4957/2022 «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των ΑΕΙ με την κοινωνία και λουπές διατάξεις» (), ΦΕΚ Α' 141, 21 Ιουλίου 2022. Στο αρχικό νομοσχέδιο που εισήχθη προς συζήτηση στη Βουλή, δεν υπήρχε καμία αναφορά στην ισότητα των φύλων. Μέσα από την κινητοποίηση της Ελληνικής Ένωσης Γυναικών Πανεπιστημιακών (ΕΛΕΓΥΠ) και του Δικτύου Επιτροπών Ισότητας των Φύλων των ΑΕΙ, προωθήθηκαν στο στάδιο της διαβούλευσης αυτές οι ρυθμίσεις, οι οποίες και ενσωματώθηκαν στον τελικό νόμο.

²² Αποστολή της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων είναι «η προώθηση της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης των διακρίσεων με βάση το φύλο, την φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την κατάσταση υγείας/αναπηρίας, την ηλικία ή τον γενετήσιο προσανατολισμό σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας και σε όλες τις διαδικασίες και δραστηριότητες της ακαδημαϊκής ζωής». Οι αρμοδιότητες των ΕΙΦ είναι να εκπονούν και να υλοποιούν ΣΔΙΦ, να εισηγούνται στα αρμόδια όργανα μέτρα για την προώθηση της ισότητας και την καταπολέμηση των διακρίσεων και την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης, να παρέχουν ενημέρωση και επιμόρφωση στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας σε θέματα σχετικά με την ισότητα των φύλων, των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων και την καταπολέμηση κάθε είδους διακρίσεων, να εκπονούν σχετικές μελέτες, να καταγράφουν αναφορές και καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση, και να παρέχουν συνδρομή προς θύματα διακρίσεων (Νόμος 4957/2022, Άρθρο 218).

²³ ΕΘΑΑΕ, *Ετήσια Έκθεση για την Ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης 2020*, σελ. 88.

Ο πιο πρόσφατος νόμος για την ανώτατη εκπαίδευση που ψηφίστηκε το καλοκαίρι του 2022 («Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα») αναφέρεται εκ νέου στις Επιτροπές Ισότητας ως συμβουλευτικά όργανα των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και διευρύνει το αντικείμενό τους. Πρόκειται πλέον για Επιτροπές Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων.

Για πρώτη φορά, ο προαναφερθείς νόμος για την ανώτατη εκπαίδευση αναφέρει ότι, για την υλοποίηση των Σχεδίων Δράσης, η Επιτροπή Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων δύναται να υποστηρίζεται στο έργο της από Μονάδα του Ιδρύματος, όπως ορίζεται στον εσωτερικό κανονισμό του (Άρθρο 218). Ωστόσο, ο νόμος αυτός δεν προβλέπει ρητά τη δημιουργία τέτοιων Μονάδων, ούτε τη διάθεση σχετικών ανθρώπινων και οικονομικών πόρων. Ανεξάρτητα από τον ακριβή τίτλο τους, η ίδρυση Μονάδων Ισότητας αποτελεί βασική οριζόντια δράση σε όλα τα σχέδια που έχουν καταρτίσει τα ΑΕΙ και τα ερευνητικά κέντρα στην Ελλάδα. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση και τη βιωσιμότητά τους. Σε αρκετά ΑΕΙ, οι Επιτροπές Ισότητας των Φύλων έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες για τη δημιουργία τέτοιων Μονάδων.²⁴

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων και η σχετική νομοθεσία περιέλαβαν στόχους και δράσεις για την καταπολέμηση των έμφυλων ανισοτήτων στα ΑΕΙ και τα ερευνητικά ινστιτούτα, ως αποτέλεσμα της δυναμικής που αναπτύχθηκε στο πεδίο αυτό. Δυστυχώς, η ελληνική πολιτεία δεν έχει ακόμη προγραμματίσει τη διάθεση των απαραίτητων πόρων και εργαλείων πολιτικής. Η υλοποίηση των ΣΔΙΦ δεν μπορεί να εξαρτάται από την εθελοντική προσφορά χρόνου και την προσπάθεια των μελών της πανεπιστημιακής και ερευνητικής κοινότητας, τα οποία είναι ήδη επιφορτισμένα με πολλαπλά διδακτικά, ερευνητικά και διοικητικά καθήκοντα (όπως γινόταν μέχρι τώρα).

Σε αυτή την κρίσιμη συγκυρία, τα ώριμα και επεξεργασμένα ΣΔΙΦ κινδυνεύουν να παραμείνουν ασκήσεις επί χάρτου λόγω της ισχνής υποστήριξης και της έλλειψης των απαραίτητων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων. Οι πόροι αυτοί πρέπει να προσδιορισθούν, να τεκμηριωθούν σαφώς και να εξασφαλιστούν από το αρχικό στάδιο, είτε από τον τακτικό προϋπολογισμό του Ιδρύματος είτε από ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις. Κατόπιν κινητοποίησης των Δικτύων ΕΙΦ και της ΕΛΕΓΥΠ, το Υπουργείο Παιδείας το προσεχές χρονικό διάστημα αναμένεται να εντάξει στο Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027 (ΕΣΠΑ) δράση για τα ΣΔΙΦ των ΑΕΙ και των ΕΚ, και να εγκρίνει σχετικό ποσό για την υλοποίησή τους (το ύψος του είναι υπό διαπραγμάτευση), καθώς και πόρους για την ΕΘΑΑΕ που θα κάνει τη σχετική αξιολόγηση.

Συστάσεις πολιτικής για την υλοποίηση των ιδρυματικών Σχεδίων Δράσης

Η σύσταση της ΕΕ παραμένει σαφής: τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν αποτελεσματικές και βιώσιμες διαρθρωτικές αλλαγές μέσα από την υλοποίηση ΣΔΙΦ στο κάθε ίδρυμα για να στηρίξουν και να προαγάγουν την ισότιμη συμμετοχή και εξέλιξη των γυναικών σε μια σταδιοδρομία στο πανεπιστήμιο και την ένταξη του φύλου στην έρευνα και την καινοτομία.²⁵ Προς αυτή την κατεύθυνση, παραθέτουμε τις παρακάτω συστάσεις πολιτικής προς την ελληνική πολιτεία.

- **Δημιουργία Μονάδων Ισότητας στα ΑΕΙ και στα ερευνητικά κέντρα με κατάλληλο προσωπικό.** Οι Μονάδες αυτές αποτελούν προτεραιότητα και απαραίτητη προϋπόθεση για να υλοποιηθούν τα σχέδια δράσης, όπως αναφέρει και ο οδηγός

²⁴ Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η σύσταση Γραφείου Υποστήριξης της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων στις διοικητικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου Αιγαίου, το οποίο εποπτεύεται από στις πρυτανικές αρχές. Οι αρμοδιότητές του είναι η διοργάνωση και ο συντονισμός των δράσεων της ΕΙΦ και του ΣΔΙΦ, η ενημέρωση της πανεπιστημιακής κοινότητας, η εκπόνηση ετήσιων απολογιστικών εκθέσεων και η αναζήτηση χρηματοδότησης για ερευνητικά έργα που αφορούν το φύλο και την καταπολέμηση των διακρίσεων, μεταξύ άλλων. Βλ. «Τροποποίηση και συμπλήρωση του Οργανισμού Διοικητικών Υπηρεσιών Πανεπιστημίου Αιγαίου...», αριθμός πράξης 3605, ΦΕΚ Β' 1160, 1 Μαρτίου 2023.

²⁵ SHE Figures 2021 – Policy Briefs (European Commission, 2021), σελ. 22.

...τα ώριμα και επεξεργασμένα ΣΔΙΦ κινδυνεύουν να παραμείνουν ασκήσεις επί χάρτου λόγω της ισχνής υποστήριξης και της έλλειψης των απαραίτητων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE, 2017).²⁶ Ομάδα εργασίας του Δικτύου Επιτροπών Ισότητας των Φύλων των ΑΕΙ επεξεργάστηκε ένα γενικό κείμενο αναφοράς για τους ρόλους και τις αρμοδιότητες των Μονάδων αυτών, το οποίο η εκάστοτε ΕΙΦ μπορεί να αξιοποιήσει και να τροποποιήσει ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες κάθε Ιδρύματος.²⁷ Βασική αρμοδιότητα των Μονάδων θα είναι η υλοποίηση του ΣΔΙΦ και η συλλογή στοιχείων που σχετίζονται με αυτό, σε στενή συνεργασία με τις Επιτροπές για την Ισότητα των Φύλων και την Καταπολέμηση των Διακρίσεων (ΕΙΦ), τους/τις προέδρους των τμημάτων και τη διοίκηση.

- **Διάθεση από τον κεντρικό προϋπολογισμό σταθερών πόρων μέχρι το 2027** για τη λειτουργία των Μονάδων (ή Γραφείων, Παρατηρητηρίων, κλπ) Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων, την υλοποίηση των προβλεπόμενων δράσεων του ΣΔΙΦ/ΣΔΙΕ και την απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή.
- **Μέτρα για την ισόρροπη εκπροσώπηση και συμμετοχή των φύλων** στα όργανα διοίκησης, στα διοικητικά συμβούλια ερευνητικών οργανισμών, στις επιστημονικές επιτροπές, στις επιτροπές αξιολόγησης ερευνητικών έργων, κ.λ.π. Ως προς αυτό, η εφαρμογή στην πράξη ελάχιστης ποσόστωσης 1/3 με βάση το φύλο θα θέσει σε εφαρμογή την υπάρχουσα ελληνική νομοθεσία που, ενώ ισχύει ήδη από το 2000, παραμένει ως επί το πλείστον στα χαρτιά.
- **Συστηματική συλλογή στοιχείων σε επίπεδο ιδρύματος και σε εθνικό επίπεδο με βάση το φύλο και με μία διαθεματική προσέγγιση** που αφορούν τους ανθρώπινους πόρους, π.χ. προκηρύξεις, προσλήψεις, εξελίξεις, κλπ, όπως επίσης και στοιχεία για την ένταξη της διάστασης του φύλου στα προγράμματα σπουδών και στα ερευνητικά έργα.
- **Συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (πρόσφατα μετονομασθείσα σε Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων)** με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και τα Δικτύα των Επιτροπών Ισότητας των Πανεπιστημίων και των Ερευνητικών Κέντρων για τη διαμόρφωση δεικτών για την παρακολούθηση των έμφυλων ανισοτήτων, προσαρμοσμένων στο ελληνικό πλαίσιο.
- **Δημιουργία εθνικού μηχανισμού που θα παρακολουθεί και θα αξιολογεί** (σε συνεργασία με την ΕΘΑΑΕ;) **την υλοποίηση των ΣΔΙΦ στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα.**
- **Διαμόρφωση και εφαρμογή Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων και την Καταπολέμηση των Διακρίσεων από τους οργανισμούς που χρηματοδοτούν έρευνα, όπως το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ), με μέτρα για την προώθηση της έμφυλης ισότητας στην επιστημονική έρευνα.**

²⁶ EIGE (European Institute for Gender Equality), *Εφαρμόζοντας το σχέδιο για την ισότητα των φύλων σε πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα — Αναλυτικός οδηγός EIGE* (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017).

²⁷ Κείμενο εργασίας, Μονάδα Ισότητας των Φύλων, 31 Μαρτίου 2023.